శేషప్పకవి శతకాలు- భక్తి, మరియు ఆధ్యాత్మిక, సామాజిక అంశాల పరిశీలనం

Dr.S. Ramadevi
Associate professor in Sanskrit
Sri Ramachandra Arts and Science College
Hyderabad.

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో కరీంనగర్ లోని దక్షిణవాహిని అయిన పవిత్ర గోదావరీతీరాన ఉన్న శ్రీలక్ష్మీనరసింహస్వామి క్షేత్రం ధర్మపురి . ఈ క్షేత్రద్వైవాన్ని, భక్తుల పాలిటి కల్పవృక్షమైన శ్రీలక్ష్మీనరసింహస్వామిని సంబోధిస్తూ భక్తితో, ఆర్తితో చనువుతో అనేక విధాలుగా ప్రార్థేయపడుతూ, దయ చూడమని ప్రార్థిస్తూ శేషప్పకవి వ్రాసిన శతకాలే ఈ మూడు నరసింహ, నరహరి, నృకేసరి శతకాలు.

ఈ త్రిశతక కవి క్రీ. శ. 1000 లకు పూర్వమడని మానవల్లి రామకృష్ణ కవి చెప్పినట్లు నేదునూరి గంగాధరం గారి నరసింహశతకము పరిష్కరణ ద్వారా సూచించబడినప్పటికీ, కొందరు ఈ కవి అంత ప్రాచీనుడు కాడనీ, దాదాపు 1926 లో వ్రాయబడిన ఒక పత్రికద్వారా ఆయన 18 శతాబ్దపు ఉత్తరార్థాన, 19 వ శతాబ్దపు పూర్వభాగంలో ఉండిఉండవలెనని తెలపబడింది.

ఈ త్రిశతకాలు ధర్మపురి వాసులకు ఈ నాటికీ నిత్యపారాయణగ్రంథాలు అనడం ఏమాత్రం అతిశయం కాదు. అంతేకాక ఈ శతకాలు వేమన,సుమతి, దాశరథి, కాళహస్తి శతకాలవలె ప్రాచుర్యం పొందివలసినంతగా పొందకపోయి ఉండవచ్చు గానీ, సామాన్య ప్రజలచేత విద్వజ్జనుల చేత కూడా తరచూ ఉదహరించబడుతూ సర్వజనుల మన్నన లందుకున్నాయి. ఈ మూడు శతకపద్యాలలో కవి చేసిన భాషాపరమైన, భావసంబంధి ప్రయోగాలు ఈనాటికీ జనబాహుళ్యంలో సజీవంగా నిలిచి ఉన్నాయి అంటేనే ఈ కవి ప్రజలను, వారి జీవన విధానాన్ని ఎంత గొప్పగా ప్రభావితం చేసాడో అవగతమవుతుంది .

ఈ కవి పైన పేర్కొన్న మూడు శతకాలే కాక, ధర్మపురి రామాయణ యక్ష గానమును, అవనిజాచరిత్రమును రచించాడని, అవి కూడ అచ్చయినవని పెద్దలమాట. కానీ ఈ పరిశోధనాపత్రం కవి రచించిన మూడు శతకాలకే పరిమితం చేయడమైనది. కేవలం, శేషప్ప కవి శతకాలలో సామాజికాంశాలను పరిశీలనకు పరిమితం చేసుకున్నా, భక్తిపరమైన, ఆధ్యాత్మిక అంశాలను పరిశీలన కూడా జోడించడం జరిగింది. కారణం ఏమిటంటే, మన కవులు, ముఖ్యంగా మన ప్రాచీన కాలంలో రచనలు చేసిన కవులు ఋషితుల్యులు. విశ్వశ్రేయస్సుకై కావ్యగానం చేసిన వారు. తాము తరించడమే గాక అందరినీ తరింపచేయడమే తమ బాధ్యతగా భావించి, సామాజిక స్పృహ, బాధ్యత కలిగిన కవనం చేసిన వారు. మంచి వ్యక్తి నిర్మాణం, వ్యక్తివికాసం జరగడానికి ఒక మనిషి ఎటువంటి దురలవాట్లను వదులుకోవాలి, ఎటువంటి సత్ప్రవర్తన, శీలము కలిగి ఉండాలి, తను సమాజంలో భారంగా కాకుండా ఒక మంచి భాగంగా ఉండడానికి ఏవిధమైన పరిశ్రమ పరిశీలన అవసరం, అన్న అంశాలన్నీ భగవద్భక్తుడిలో కూడా ఉండవలసిన గుణాలే. సాటి మనిషిని ప్రేమించలేనివాడు భగవంతుడిని ఎట్లా ప్రేమించగలడు? సమస్త ప్రాణులపట్ల నిర్హేతుకమైన ప్రేమాభిమానాలు కలిగి ఉండి, దయ దాక్షిణ్యం చూపగలిగి, శాంతం సహనం ఆభరణాలుగాఉండి తనవలన తనకూ తన చుట్టూ వారికి ఎటువంటి ఉద్వేగం కలిగించక ఉండేవాడే, పర, ఇతర అన్న భేదం వదలి సర్వప్రపంచం ఒకే పరమాత్మతో నిండి ఉన్నది అన్న స్పృహ కలిగినవాడే, భక్తుడిగా పిలవబడతాడని మన భక్తిసాహిత్యమంతా ఉద్ఘోషిస్తోంది.

భాగవతుడంటే ఎవరు అన్న ప్రశ్నకు స్పష్టమైన సమాధానం ఈ కవి మాటల్లో విందామా –

అభిజన విద్యాగర్వమును లేక ఆత్మప్రస్తుతి కొంచెమైన లేక
పరదూషణంబు స్వప్నములైన ననబోక కలిగినంతలో లోభిగాడుగాక
యిలనెవ్వరికి ద్రోహమింతైన జేయక నరులు హింసపడంగ నవ్వబోక
అన్యద్రవ్యములు తానపహరింపగబోక మత్తుడై నీ సేవ మానుకోక
భక్తులనుజూచి సంతోషపడుచునుంటే భాగవతశ్రేష్ఠుడతడంచు బలుకవచ్చు
చక్రధర! ధర్మపురిధామ! సార్వభౌమ! నరహరీ! భక్తజనకల్ప! నాగతల్ప!
(32)నరహరి శతకం

కానీ సరైన అవగాహన లేక భక్తి అంటే కేవలం మతపరమైనదనీ, పూజలకే పరిమితమనీ అందరి అభిప్రాయం. ఎంతోమంది ఈ అభిప్రాయాన్ని మార్చి సరైన అవగాహన కల్పించాలని ప్రయత్నిస్తున్నా, మనిషి దేవుణ్ణి కూడా తమ స్వలాభాలకన్నట్లు, మొక్కులు మొక్కి, సంపదలనిచ్చే వాడిగా స్థిరపరిచాడు. అంతేగాక రాను రాను, మితిమీరిన స్వార్థంతో, మనిషికి కూడని క్రౌర్యంతో, తనకూ ఇతరుల మనుగడకు తెగని ముప్పు తెచ్చుకుంటూ సమస్తప్రకృతికి కూడ వినాశాన్ని తెచ్చిపెడుతున్నాడు. తగని విలాసాలల్లో మునిగిపోయి తన మెడకు తనే గుదిబండ అవుతూ ప్రకృతి వనరులకు విఘాతం కలిగిస్తూ, ప్రపంచాన్ని విలయానికి నడిపిస్తున్నాడు.

అయితే ఇదిప్పటి సమస్య కాదు. మనిషితోనే ఈ సమస్యలూ పుట్టాయి. వాటికి పరిష్కారం కోసమే సాహిత్యసేవ కూడా. ఎంతో సాహిత్యకృషి చేసినవారు ఎందరో మహానుభావులు. అటువంటి సామాజికస్పృహ కలిగిన కవులల్లో ఒకడు మన శేషప్పకవి. ఆయన గొప్ప భక్తి సాహిత్యం రచన చేస్తూ కూడా మనిషి సంఘజీవి కాబట్టి మన నైతికత, నిబద్ధత, ధార్మికత, ఆధ్యాత్మికత , పటిష్టమైన సంఘనిర్మాణానికి ఎంతో అవసరమైన అర్హతలు అని చెపుతూ, మంచి వ్యక్తులుగా మనం పొందవలసిన సద్గుణాల పెంపు, దురలవాట్లను విడవవలసిన ఆవశ్యకత, మనం అనుసరించవలసిన కట్టుబాట్లు, మన బాధ్యతల గురించి ప్రతిపదంలోనూ అలుపు లేకుండ పదే పదే చెప్తూ వస్తాడు. అవన్నీ ఇతరులలో చూపించకుండా తనలోనే అన్ని దుర్గుణాలు ఉన్నట్లూ, వాటిని నిర్మూలించి, తనను దైవత్వానికి నడిపించమని ఆయన నరసింహస్వామిని ప్రార్థించాడు. అది అందరి పక్షాన కవి చేసిన ప్రార్థన. మనకు ఇది అనుభవమైన విషయమే కదా. దాదాపు అందరు కవులూ మన పక్షాన తమ గొంతు వినిపించినవారే. మనకై పోరాటం చేసిన వారే. శంకరులంతవారే "అవినయమపనయ విష్ణో" అంటూ విష్ణువును ప్రార్థిస్తారు. ఈ ఒక్క ఉదాహరణ ద్వారా మనకు రెండు విషయాలు బోధపడతాయి. భక్తి అంటే కేవలం మనమనుకుంటున్న, మన కోరికలు తీర్చమంటూ చేసే దైవభజన కాదు, మనలో ఉన్న అంతః శత్రువులను జయించి మనకూ మన చుట్టూ ఉన్న సమాజానికి సౌఖ్యం కలిగించే, నిష్కల్మషత, నిస్వార్థత, సర్వమానవసౌభ్రాతృత్వం, సౌహార్దం, దయ, ప్రసన్నతవంటి సుగుణాలను అలవరచుకుని "సమజం"లా కాకుండ ఒక మంచి సమసమాజ నిర్మాణానికి నాంది పలికి విశ్వమానవుడిగా ఎదగడానికి కావాల్సిన మౌలిక అర్హత. అందువలన భక్తి సాహిత్యం లో ఇటువంటి సామాజిక అంశాల మీద దృష్టి సారించడం, ఆ సాహిత్యాలను విశ్లేషాత్మకంగా పరిశీలించడం ద్వారా కవి ఆశించిన ప్రయోజనం నెరవేరుతుంది.

తన శ్రేయస్సుతో పాటు సమాజశ్రేయస్సుకై వ్రాసే కావ్యానికి కాలం ఎక్కువ. అవి చిరకాలం వెలుగుతూ దారిచూపే దివిటీలు. అటువంటి కావ్యాలే శేషప్పకవి వ్రాసిన ఈ మూడు శతకాలు. ఒక సగటు మనిషి తన కల్మషాన్ని, కుచ్ఛితాన్ని, కుళ్ళును, దురంహకారాన్ని, దురభిమానాన్ని తనే స్వయంగా ఎండగట్టి, తన లోపాలను గుర్తించి, ఆత్మపరిశీలన ఆత్మవిమర్శ చేసుకుని, వాటినుండి స్వచ్ఛందంగా తప్పించుకుని, వినయశీలియై, ఆత్మగౌరవం, నిర్భీతి, ఉదాత్తత, ఉదారత ,నిస్వార్థత సమీకరించుకుని, జాతి మత,కుల,ధనిక, పేద వర్గాల ఉచ్చుల్లోంచి బయటపడి,

సత్ప్రవర్తన , సచ్ఛీలతతో ఒక ప్రయోజకుడిగా, విశ్వమానవుడిగా ఎదగడానికి కావలసిన భావజాలం, వస్తు సామగ్రి పుష్కలంగా ఉన్న శతకాలు శేషప్ప శతకాలు. పైకి భక్తి శతకాలలాగా కనపడే ఈ మూడూ కూడా మనిషిలో, కుటుంబంలో, సమాజంలో ఉన్న మానవవిరుద్ధమైన రాక్షస ప్రవృత్తిని గుర్తించి, దానిని కూకటి వేళ్ళతో పెకిలించ ప్రయత్నించే పదునైన ఆయుధాలు. దైవం వైపుకు నడవడానికి ఆవశ్యకమైన విశేషమైన సాధనాలు.

శేషప్ప కవి తన నరసింహశతకంలో మకుటంగా పెట్టుకున్న- "దుష్టసంహార నరసింహ దురితదూర" అన్న ఈ మాటద్వారా ఆయన మనోభావన మనకు స్పష్టమవుతుంది. మనలో ఉన్న దౌష్ట్యాన్ని చీల్చి చెండాడే దేవుడే నరసింహుడు. ఆ యుగంలో కూడ నరసింహస్వామి చంపింది హిరణ్యకశిపుడిని కాదు, అతని దౌష్ట్యాన్ని. అట్లా సూచన చేయడం కవి గొప్ప తనం. ఈ ప్రస్తావనతో ఈ పరిశీలన పత్రం ప్రారంభం చేసి, కవియొక్క శతకాలలోని అనేక ప్రధానమైన అంశాలను వివరించే ప్రయత్నం చేస్తాను. నిజానికి ఈ మూడు వందల పద్యాలూ ఎత్తి రాయవలసినవే. ఒక్కొక్క పద్యం ఒక వెలుగు కాగడా. కాని కొన్ని పరిమితుల కారణంగా స్థాయీపులక న్యాయం పాటిస్తూ కొన్ని అంశాల పరిశీలన చేస్తాను.

ముందుగా శేషప్ప కవి చదువు- పాండిత్యం

తానే పెద్ద పెద్ద చదువులు చదవలేదనీ, వేదాలు మంత్రాలు వల్లించలేననీ మాటిమాటికీ చెప్పినప్పటికీ, ఎట్లా అయితే రామకృష్ణ పరమహంస, రమణ మహర్షి, ఆ వేదాలసారమంతా, తమ ఆచరణలో చూపుతూ, తమ ఉద్బోధలలో తెలియజేసేవారో, అదేమాదిరి శేషప్ప కవి కూడా అలతి పదాలలో ఎన్నో ధర్మసూక్ష్మాలను, మోక్షం పొందే మార్గాన్ని తరచుగా తన పద్యాల్లో అలవోకగా ప్రస్తావించేవాడు. దాదాపు ఉపనిషత్తుల సారమంతా అతి చిన్న చిన్న ముచ్చట్ల మాదిరి చెప్పే ఈ పద్యాలు అవశ్యం కంఠోపాఠాలు కావలసినవి.

ఉదా: "పాంచభౌతికము కాయంబిదెప్పుడో విడుచుట ఎరుకలేదు.... (నరసింహ శతకం 20) ధరణిలో......32 దేహమున్నంతవరకు........40 "పచ్చి చర్మపు తిత్తి....50. (న.శ)

శేషప్ప కవి వినయం, విన్నపం, నిరాడంబరత, సర్వశరణాగతి: నరసింహశతకంలో "పద్మ లోచన సీసపద్యముల్ నీమీద చెప్పబూనితినయ్య....."అన్న రెండవ పద్యంలో "నీ కటాక్షంబున నే రచించెదగాని ప్రజ్ఞ నాయదిగాదు ప్రస్తుతింప" అంటూ మనకు "పలికించెడువాడు రామభద్రుండట" అన్న పోతనను తలపిస్తూ తన వినయాన్ని తెలుపుతాడు. **చిత్తశుద్ధిగ సేవజేసెదగాని పుడమిలో జనులమెప్పులకు గాదు** అంటూ **పేరుకా ప్రతిష్టకా ఊరకా నిను వేడితి** అన్న త్యాగయ్యను గుర్తు చేస్తాడు. **చిత్తశుద్ధి లేని శివపూజలేందుకు** అన్న మాట ఈ కవిమాటనే మొదటగా. "భజగోవిందం ......మూఢమతే" అని, "శబ్దజాలం మహారణ్యం చిత్తభ్రమణకారణం" అంటూ, ఈ పూజలూ, వైభవాలూ, చదువులూ, మేధస్సు అన్నీ అక్కరకు రానివే, వట్టి ఆడంబరాలే అన్న శంకరుల మాటను బోధపరుస్తూ "గౌతమీ స్నానాన కడదేరుదమటన్న......నాచేతగాదు! నిన్ను స్మరణచేసెద నా యథాశక్తి కొలది" అంటాడు. ఎటువంటి భేషజాలు డాంబికాలు లేని మానసిక భక్తి భావన చేయమంటాడు.

సర్వశరణాగతి: "బలురోగములకు.......51(న.శ.)

నీకు దాసుడనంటి.............60 నేనెంత 66

ఈ పద్యాలు కేవలం కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే. కవి నేరుగా భగవంతుడితో సంభాషిస్తూ, తన లోపాలను తనే స్వయంగా చెప్పుకుని నిర్లజ్జగా ఒప్పుకుని, తన నిస్సహాయతను నారాధారతను తెలిపి తనకు సజ్జనత్వాన్ని, సన్మార్గాన్ని ఇవ్వాల్సిందిగా ప్రాథేయపడతాడు.

నైతికత, ధార్మికత పై శేషప్ప కవి దృష్టి :

నైతికత, ధార్మికత పై శేషప్ప కవి సారించిన దృష్టి మహా విలక్షణమైనది. అడుగడుగునా ఒక మనిషి మంచి మార్గంలో నడవవలసిన అవసరాన్ని గుర్తు చేస్తూ వ్రాసిన పద్యాలు ఈ మూడు శతకాలలో కనీసం ఒక

రెండు వందలుంటాయేమో అంటే అతిశయం కాదు. అందుకే ఈ పత్రం మొదటనే భక్తి అంటే ఏమిటన్నది చర్చించడం జరిగింది. (మహాభారత పద్యం) లో చెప్పినట్లు.......సత్యం, ధర్మం అనేవి ఎంత అవసరమో చెప్పే ఈ పద్యం చూద్దాం " అతిశయంబుగ......(24 న.శ) "పరుల ద్రవ్యము.... (54 న.శ)

సామాన్యంగా మనం రోజూ గమనించే విషయం, మనుషులకు అతి సహజమైన గుణం, వారి పొరుగింటి పుల్లకూర రుచి. అది గమనించిన కవి చేసిన విమర్శ మహా ఘాటుగా ఉంది. చూద్దామా?

మనది కాని దానిపై మనకు వ్యామోహం పనికిరాదంటూ కూడని పరదారావ్యామోహం, తన భార్యపై ఉండవలసిన ప్రేమ గురించిన పద్యాలివిగో:

ఉదా:" అన్యనారీ..........(1.నరహరి శతకం)

నరసింహ దేవ.......(28. నరహరి శతకం)

ఈ పద్యాలు కవికి భర్తకు తన భార్యపట్ల ఉండవలసిన ప్రేమనీ, స్త్రీలపట్ల తను చూపుతున్న గౌరవాన్ని తెలియచ్చేస్తున్నాయి.ఇవే కాక సంఘంలో ఎంతో మంది పెద్ద మనుషులుగా చలామణి అవుతూ కనీస విలువలను మర్చిపోయి కాంతాకనకాలకు దాసులయి, చేయకూడని పనులు చేస్తున్నారో, చివరికి వారు ఏ దుర్గతి పాలవుతారో చెప్తూ నైతిక బాధ్యత లేని మనుషుల పట్ల తనకున్న ఏవగింపును నిర్మొహమాటంగా వ్యక్తం చేస్తాడు.

చాలా చోట్ల తన దోషాలను విన్నవించుకోవడం గమనిస్తే దేవుడితో కావచ్చు పెద్దల దగ్గర కావొచ్చు, ఎక్కడో ఒకచోట తన తప్పొప్పులను మనిషి తనే స్వయంగా విశ్లేషణ చేసుకుని, క్షమాపణకై మొకరిల్లాలని మనకు అవగతం చేస్తాడు. ఇది ఒకవిధంగా చెప్పాలంటే నిర్మలీకరణ, బాహ్యాభ్యంతర శుచిత్వం మనిషిగా, ఒక భగవద్భక్తుడిగా ఎదగడమే. "పసలేని నా జిహ్వ పరదూషణలమీద. హస్తముల్ చదరంగమాటమీద, కండ్లచూపామింటి గాలిపడగామీద, కాళ్ళైతే దొంగ పోకడలమీద...."(35 నరహరి శతకం) వంటి పద్యాలు ఉత్కృష్టమైన నరజన్మ ఎత్తి కూడా ఏవిధంగా నిరర్థకం చేసుకుంటున్నామో వివరిస్తాడు. అంతులేని దారిద్ర్యాన్ననుభవించానని తనే స్వయంగా చెప్పుకున్నాడు ఆయన. అయినప్పటికీ ఎప్పుడూ మంచి శీలాన్ని, భక్తినీ, మోక్షాన్నీ కోరుకున్నాడే తప్ప సిరిసంపదలకోసం, సుఖాలకోసం వెంపర్లాడలేదు, ఎవరినీ దేబిరించలేదు. "ఐశ్వర్య.... (5 న.శ) వంటివి ఎన్నో ఉదాహరణలు.

ఎవ్వని చే జనించు జగమెవ్వని..... అన్న పోతన పద్యం తెలియని వాడుండడు. ఆ పద్యానికి స్ఫూర్తి కేనోపనిషత్తు లోని కేన.....అన్న మంత్రం. ఈ చరాచర సృష్టి సర్వానికి ఆదిమూలం శక్తితో కూడిన ఈశ్వరుడనీ, మన కదలికలన్నిటికీ కారణశక్తి ఆ పరమేశ్వరుడనీ ఆ మంత్రార్థం ."అడవి పక్షుల......(44. న. శ) అన్న శేషప్ప పద్యం పైన ప్రస్తావించిన రెండిటికీ ఉదాహరణపద్యం. అంతటి మహదర్థం కలిగిన పద్యం. ఆ పద్యాన్నందించిన కవికి శతథా నమస్సులు.

మానవులకు ధనదాహం మెండనీ, స్వార్థం, వ్యామోహం వారి సహజగుణాలనీ గుర్తించిన బృహదారణ్యకోపనిషత్ ఋషి దానమలవరచుకోమని మనకు చెప్పాడని దద్దమ్మ కథ ద్వారా మనకు అవగతమే. ఆ అర్థాన్నే మన శేషప్ప కవి మరెంతో బాహాటంగా సూటిగా చెప్పే ఈ పద్యం " తల్లి.......15. న.శ, మనందరికీ సుపరిచితం. ఎంతో మంది తరచూ ఉటంకించే పద్యం.

"నిన్ను పొగడ విద్య నేర్చితినేగాని కుక్షినిండెడు కూటికొరకుగాదు...." అన్న వాక్యం "యా విద్యా సా ముక్తయే " అన్న ఉపనిషద్వాక్యాన్ని స్ఫురింపచేస్తుంది. **కులమెందుకు, గుణం ప్రధానం** అంటూ పలికే అన్నమయ్య సంకీర్తన "కులమెందుకు......"అన్న అర్థం ప్రతిఫలించే ఈ పద్యం చూడండి "వ్యాసుడే కులమందు...."(84.న.శ)

అట్లాగే బ్రహ్మ జ్ఞానం ఉన్నవాడే బ్రాహ్మణుడు, కానీ జాతి వలనగానీ పుట్టుకతోనే, గానీ కాదు అని శంకరులు తరచూ తన సాహిత్యంలో స్పష్టం చేసిన విషయం చాలా మందికి తెలియదు. అదేవిధమైన ప్రకటన

చేసిన ఈ కవి పద్యం " జందామింపుగ........ (39న.శ) ఎంతో మందికి కనువిప్పు కలిగించే పద్యం. భగవద్గీతలో అర్జునుడు తను గుర్తించిన మనోబలహీనతను "చంచలం హి మనః కృష్ణ " అంటూ చెప్పడం మనకు తెలుసు. అదేవిధమైన ప్రకటనం ఈ పద్యంలో చూద్దాం " అతనిలో.....(18.న.శ) జపతపాలూ, యాత్రలూ, ఆచారాలూ ఏవీ భక్తికి సాటిరావనడం ఆయన భగవద్భక్తిని ఎంత స్వానుభవం చేసుకున్నాడో తెలియచేస్తోంది.

జ్ఞాన వైరాగ్యాలను బోధించే పద్యాలు(pg 38 నుండి)

శంకరుల కరావలంబ స్తోత్రం పోలిన పద్యాలు.....

త్యాగయ్య కీర్తనల వంటి పద్యాలు...

దాశరథీశతకాన్ని పోలిన పద్యాలు .....

దేమణ్ణి నిరసిస్తూ తనను దయ చూడలేదని ప్రతిఘటిస్తూ, తిట్లూ, తిప్పలు పడిన రామదాసు వలె, రాసిన పద్యాలు....

సరైన వ్యవహార దక్షత లేని, దయ చూడని ప్రభువులని ,

భిక్ష పెట్టనివారిని నేరుగా ప్రశ్నించే తత్వం కవి స్వాభిమానాన్ని, ధైర్యాన్ని చెప్పే పద్యాలు ఎన్నో.

ద్వైవాన్ని ఎత్తిపొడుస్తూన్న కవిని చూడండి పద్యంలో....."ప్రహ్లాదుడేపాటి..... (70 న.శ) ఈ కవికి రావలసినంత గుర్తింపు రాలేదని చెప్పలేము గాని ప్రథితమైన శతకాలు తెలిసినంతగా తెలియలేదని ఇంకా చెప్పాలంటే ఎన్నో ఉన్నాయి. కాని నిబంధనలననుసరించి కవికి వందల వందనాలతో ముగిస్తున్నాను.

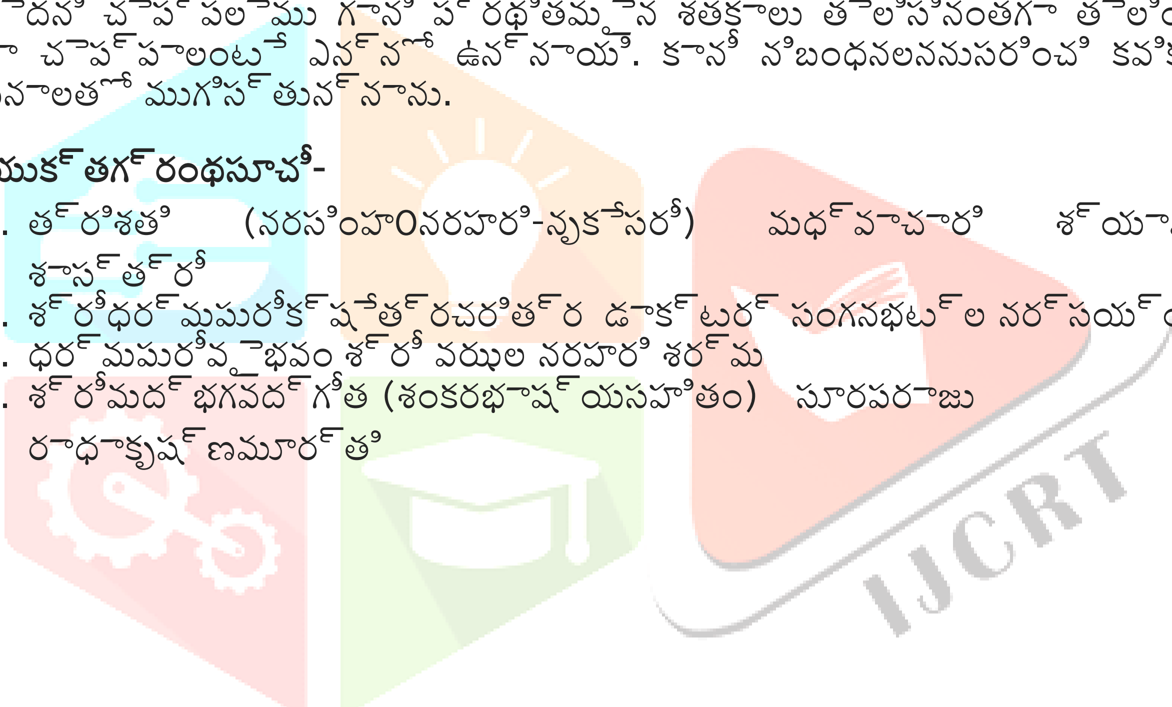

ఉపయుక్తగ్రంథసూచి-

1. త్రిశతి (నరసింహ0నరహరి-నృకేసరి) మధ్వాచారి శ్యామసుందర శాస్త్రి
2. శ్రీధర్మపురీక్షేత్రచరిత్ర డాక్టర్ సంగనభట్ల నర్సయ్య
3. ధర్మపురీవైభవం శ్రీ వఝల నరహరి శర్మ
4. శ్రీమద్భగవద్గీత (శంకరభాష్యసహితం) సూరపరాజు రాధాకృష్ణమూర్తి